

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 10, 2019 | 31.10.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.19](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.19)

УДК 339.9

С. В. Філіппова,

*д. е. н., професор, директор інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій,
Одеський національний політехнічний університет
ORCID ID: 0000-0003-2245-3599*

С. О. Єрмак,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Одеський національний політехнічний університет
ORCID ID: 0000-0001-5232-6406*

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

S. Filyppova

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Institute of Business, Economics and Information Technology, Odessa National Polytechnic University

S. Yermak

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Trade, Odessa National Polytechnic University

FORMATION OF THE MODEL OF INCLUSIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті з'ясовано сутність та передумови інклюзивної економіки, її основні принципи та концепцію. Узагальнено розуміння сутності інклюзивного розвитку на основі думок зарубіжних і вітчизняних вчених; з'ясовано діалектичність підходів до його розгляду: як процесу «участі в» та як результату «вигоди від». Запропоновано модель інклюзивного розвитку економіки, яка враховує основні пріоритети інклюзивного розвитку, має тривекторну направленість (вектор розвитку, вектор відповідальності, вектор безпеки), та базується на поєднанні економічного зростання, соціальної справедливості й раціонального природокористування та дозволить економічній системі не тільки підтримувати збалансовану економічну, соціальну та екологічну складові, але й враховувати інтереси всіх соціальних груп і членів суспільства на різних рівнях функціонування інноваційної екосистеми.

The article clarifies the essence and prerequisites of an inclusive economy, the basic principles (equality, participation, growth, sustainability, stability) and its concept, which assumes that each economic entity is important, unique, valuable to society and has the opportunity to meet your needs. The understanding of the essence of inclusive development on the basis of opinions of foreign and domestic scientists is generalized. It is concluded that inclusive development is a multifactorial, multilevel and multidimensional process, the basis of which is the economy of maximum employment and interaction of all its actors, both participants and users of its results. The dialectic of approaches to the consideration of inclusive development is clarified: as a process of "participation in" and as a result of "benefits from", which to some extent contradict each other.

It is proposed to consider the paradigm of "inclusive development" as a correction of the concept of sustainable development. A feature of inclusive development is that it calls to understand that all mankind, including all social and population categories, flora, fauna, atmosphere, water resources, as well as our future descendants, share one common "ecosystem". The model of inclusive economic development is proposed, which takes into account the main priorities of inclusive development, has a three-vector orientation (vector of development, vector of responsibility, vector of security), and is based on a combination of economic growth, social justice and rational use of nature and environmental components, but also take into account the interests of all social groups and members of society at different levels of the innovation ecosystem. Under this model, the economy is not just growing, but on the contrary, production of goods and services is optimized to increase prospects and opportunities for all. This means that employment opportunities and incomes are increasing in all segments of the economy. That is, an inclusive economy is an economy in which everyone's participation in business and communities should have a synergy effect, not destruction or be purely consumer.

Ключові слова: інклюзивність; інклюзивна економіка; інклюзивний розвиток; сталий розвиток; модель інклюзивного розвитку економіки.

Keywords; inclusiveness; inclusive economy; inclusive development; sustainable development; model of inclusive economic development.

Постановка проблеми. Хоча загальні тенденції світового економічного розвитку демонструють позитивні зміни, відбуваються процеси глобалізації та інтеграції ринків, поглиблення міжнародної співпраці та інтернаціоналізації, розрив між найбагатшими групами населення та бідними збільшується, створюючи загрозу соціальної напруги та ризик зниження економічного розвитку. У цьому контексті вчені та практики розглядають такі тенденції як проблему, яку можна вирішити шляхом розробки та впровадження нових концепцій розвитку, які допоможуть широкому загалу користуватися основними соціальними та економічними вигодами. До їх числа відносяться пошук нової моделі інклюзивного розвитку, здатної відповісти на актуальні виклики, що стоять перед економікою і суспільством.

Аналіз останніх досліджень і літератури. Проблеми дослідження сутності інклюзивного економічного зростання та основних його характеристик активно дискутуються у зарубіжній науковій літературі, зокрема у працях Дж. Робінсона та Д. Аджемоглу [1-2], С. Голандера, Р. Болінга [3], Е. Райнера [14]. Вітчизняні вчені, що розглядали це питання: Є.Ф. Авдокушин, В.Н. Іванова [4], Л.І. Федулова [19], А.В. Базилюк, О.В. Жулин [6] та ін. Однак, незважаючи на те, що вчені приділяють достатньо уваги концепції інклюзивного зростання - концепції, заснованій на участі всіх верств населення, усіх регіонів та країн, досі відсутні загально визнані її категоріальні риси й характеристика.

Постановка завдання. Метою статті є формування моделі інклюзивного розвитку економіки в контексті функціонування інноваційних екосистем різних ієрархічних рівнів шляхом корекції концепції сталого розвитку економіки та імплементації до неї основних пріоритетів інклюзивного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна економіка й інклюзивне економічне зростання, або соціально-орієнтоване, таке, результатами якого користується все населення, в останні роки стало центральною темою в документах міжнародних та національних організацій (Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Світового банку) [7].

Термін «інклюзія» було вперше запропоновано в Сполучених Штатах Америки в 1970-х роках, коли дослідники почали поширювати поняття соціальної інтеграції (інклюзії), що означало збільшення участі громадян у поліпшенні соціальних процесів. Інклюзивні економічні інституції заохочують велику кількість людей до участі у економічній діяльності з максимальним розкриттям своїх талантів, здібностей, професійних навичок. А саме поняття «інклюзивність» розглядається як залучення до процесу усіх слоїв населення, без відмінностей і обмежень.

У формування інклюзивної економіки, доречі, покладено саме інституціональний базис. Сам термін «інклюзивна економіка», запропонований у К. Бенером та М. Пастором у звіті, підготовленому за підтримки фонду Рокфелера «Індикатори інклюзивної економіки» [8], визначається, як економіка, в якій розширюється можливість більш широкого спільного процвітання, особливо для тих, хто стикається з найбільшими перешкодами на шляху до їх благополуччя. При чому, існує дві абсолютно різні причини, через які люди можуть зіткнутися з такими перешкодами:

- вони можуть бути пасивними, позбавленими економічних можливостей;
- вони можуть активно маргіналізуватися або експлуатуватися більш потужними інтересами в суспільстві.

Інклюзивній економіці притаманні п'ять основних принципів, які слід розуміти як інтегроване ціле [8; 25]:

- рівноправність;
- участь;
- зростання;
- сталість;
- стабільність.

Інклюзивну економіку дослідники називають неоекономікою, постіндустріальною, інформаційною, віртуальною, мережевою, інтернет-економікою, економікою знань, фінансономією і т.д. Ці поняття фіксують окремі аспекти інклюзивної економіки, але вони не вловлюють її ядра, її системоутворюючого принципу, її кінцевої мети і її специфічних засобів.

Тобто, у рамках інклюзивної моделі економіки люди адаптуються до нових умов, змінюються, враховуючи і задовольняючи потреби кожного члена суспільства [10; 26; 27]. *Концепція інклюзивної економіки передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливість, щоб задовольнити свої потреби.*

Інклюзивний розвиток економіки є передумовою прогресивного розвитку суспільства, тому він є багатофакторним і багаторівневим процесом, бо його основою є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів.

В інтерпретації ОЕСР термін «інклюзивний розвиток» відображає розуміння того, що суспільний добробут окрім збільшення реального ВВП і матеріальних доходів населення включає також вагомі сфери людського життя, такі як освіта, здоров'я, особиста безпека, екологія та інші

У цьому контексті треба взяти до уваги той факт, що для економічного зростання використання лише показника стійкості є недостатнім, воно повинне бути інклюзивним, тобто таким, що позитивно впливатиме на добробут широкого кола усіх груп населення і не несе негативного впливу на навколишнє середовище.

«Інклюзивний розвиток» - це поняття, яке використовується багато в чому, і до сьогодні немає точного та загальновизнаного визначення цього поняття. Розглянемо думки провідних зарубіжних і вітчизняних вчених та практиків щодо трактування дефініції «інклюзивний розвиток» (табл. 1).

Таблиця 1.
Визначення сутності поняття «інклюзивний розвиток»

Рік	Дефініція	Джерело
1	2	3
1999	Інклюзивний розвиток - процес розширення людських свобод, включаючи ті, які сприяють зростанню особистих доходів. Він інтерпретує свободу розвитку наступними категоріями: політична свобода, прозорість, безпека, економічні можливості, соціальні можливості.	A. Sen
2004	Замість зосередження уваги на економічному зростанні, інклюзивний розвиток закликає до прямої демократії (здійснення громадянських та політичних прав) та розподілу зручностей (наприклад, охорони здоров'я, освіти, інфраструктури) з метою забезпечення можливості участі всіх у цих зручностях.	I. Sachs
2007	Метою розробки концепції «інклюзивного розвитку» є скорочення бідності, розвиток людського капіталу за допомогою освіти і охорони здоров'я, розвиток соціального капіталу, наприклад, за допомогою участі в процесах суспільного прийняття рішень і управління, розвитку локальних спільнот. Також береться до уваги гендерний розвиток (тобто збільшення залученості жінок в економіці і соціальному житті) і зростання соціального захисту, за допомогою зниження ризиків і уразливості, пов'язаних з віком, хворобами, інвалідністю, стихійними лихами, економічними кризами і громадянськими конфліктами.	Long-Term Strategic Framework
2009	Інклюзивний розвиток повинен передбачати комбінацію заходів, що взаємно підкріплюють один одного (I) справедливого економічного зростання, (II) змін у економічній структурі виробництва (зростання частки промисловості, а також послуг із сільськогосподарської бази), (III) просторового розподілу населення (збільшення урбанізація), (IV) поліпшення "соціальних показників" освіти та охорони здоров'я тощо.	G. Rauniar and R. Kanbur
2012	Інклюзивний розвиток - це процес структурних змін, який надає розголосу і сили проблемам та прагненням груп, що відрізняються від інших. Він перерозподіляє доходи, отримані як у формальному, так і в неформальному секторах, на користь цих груп, і дозволяє їм формувати майбутнє суспільства у взаємодії з іншими групами зацікавлених сторін, що максимізує економічне зростання.	B. Jonson, A.D. Anderson
2014	У процесі інклюзивного розвитку слід виділити важливу роль розвитку і впровадження інновацій, націлених на забезпечення рівних можливостей та доступності плодів прогресу, причому не тільки в рамках різних соціальних верств, але також і в різних географічних регіонах.	P. Файншмидт

2014	Інклюзивний розвиток є процесом структурних змін, який забезпечує увагу влади до проблем і сподівань всіх груп населення, як у формальному, так і неформальному секторах економіки, що дозволяє формувати майбутнє регіонального співтовариства і збільшення його добробуту на основі інновацій у взаємодії з усіма зацікавленими групами.	Н.І. Богдан
2014	Інклюзивний розвиток ставить на чільне місце, по-перше, соціальні основи, що визначають зміст соціальної інклюзивності; по-друге, реляційний розвитку (по суті, не всяка інклюзія / включення може бути корисною, тому інклюзія будь-якої групи або категорії повинна бути корисною як для неї самої, так і для всього суспільства і екосистеми в цілому); і по-третє, екологічні основи, що визначають що таке екологічна інклюзивність	J. Gupta, I. Baud
2015	Інклюзивний розвиток - це комплекс політик, що ставлять за мету поліпшення соціального добробуту всіх верств населення і екологічність моделей розвитку	J. Gupta, N. Pown, A. Ros-Tonen
2015	Основною стратегією інклюзивного розвитку є створення продуктивної та оплачуваної зайнятості, забезпечення ефективних та економічних соціальних мереж з метою захисту тих, хто непрацевдатний, або тих, хто лише може отримати невелику користь від розвитку, а також вдосконалення базових державних послуг та адекватна підтримка державної політики.	Inclusive development. Penabulu foundation
2016	Інклюзивний розвиток є новітнім трактуванням сучасного розвитку, сутність якого полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій.	Л.І. Федулова
2017	Інклюзивний розвиток - це «розвиток, що залучає маргіналізовані шари населення, сектори та країни у соціальні, політичні та економічні процеси для підвищення добробуту людей, підвищення соціальної та екологічної стійкості економіки.	Shanina van Gent
2018	Інклюзивний розвиток можна розглядати як розвиток, якому притаманна багатомірність в межах середовища, сформованого державою, суспільством та бізнесом, інтеграція і взаємодія яких створює пов'язані між собою інститути, діяльність яких орієнтована на довгострокову перспективу, забезпечення збалансованого розподілу матеріальних і нематеріальних благ між членами соціуму, враховуючи потреби майбутніх поколінь.	О.Г. Вдовічена
2019	Під інклюзивним розвитком, як правило, розуміють створення сприятливих умов для забезпечення сталого інноваційного економічного зростання, що забезпечує підвищення якості життя всього населення і нівелює соціальну нерівність.	Т.Н. Долинина

(джерело: узагальнено авторами на основі [11-24])

Отже, погляди зарубіжних й вітчизняних авторів щодо визначення сутності «інклюзивного розвитку» характеризуються певною мірою схожості. Інклюзивний розвиток є багатофакторним, багаторівневим й багатомірним процесом, основою якого є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх його суб'єктів, як з боку учасників, так і з боку користувачів його результатами.

На основі цього можна виділити два підходи до розгляду інклюзивного розвитку економіки, як результату та як процесу, які, певною мірою, можна розглядати як суперечливі (рис. 1). Процес «участі в» може, якщо довести його до крайності, поставити під загрозу результат «вигоди від» поліпшення якості життя, що впливає із зосередження уваги на інклюзивності в процесі розвитку.

Рисунок 1. Діалектичність підходів до розгляду інклюзивного розвитку

(джерело: авторська розробка)

Таким чином, можна стверджувати про існування потенційного конфлікту між процесом «участі в» та результатом з точки зору «вигоди від» процесу. Завдання політики розвитку полягає саме в тому, щоб утримувати такі конфлікти в допустимих межах і знаходити рівновагу.

«Інклюзивний розвиток» стає популярним терміном, але у той же час - актуальною проблемою. Бьорн Джонсон та Аллан Дал Андерсен [11] бачать вирішення цієї суперечливості у тому, що розвиток природно пов'язаний із інклюзивністю, але остання вважалася, як правило, наслідком економічного зростання, тому не було необхідності дбати про це конкретно. Коли лінійний ланцюг від економічного зростання до соціальної інклюзії в основному зазнав краху, ідея про те, що інклюзивність потрібно шукати як таку, а не за допомогою ефекту поступового зниження, почала серйозно розглядатися, а «інклюзивний розвиток» набув статус проблеми та виклику, який він має сьогодні.

Парадигма «інклюзивного розвитку» може виступити в якості корекції концепції сталого розвитку. Концепція «сталого розвитку», основною метою якої є досягнення моделі розвитку, яка б враховувала інтереси майбутніх поколінь, стала розроблятися з початку 1970-х років. Починаючи з початку 2000-х все більше вчених, політиків і представників міжнародних організацій (в першу чергу ООН), а також прогресивних представників інститутів глобального капіталізму (в число яких входять МВФ, Світовий Банк і СОТ), стурбованих зростанням економічної і соціальної прірви між багатими і бідними і наростаючою деградацією екологічного середовища, свою увагу зосередили на даній концепції. Незважаючи на безліч плюсів концепції «сталого розвитку», при більш комплексному аналізі, видно й проблеми, які можуть не дати бажаного результату.

Більш, того, слід визнати, що концепція сталого розвитку, всупереч очікуванням, досить часто в реальності приводила до соціальних, гендерних, етнічних і релігійних відчужень, як певних груп і категорій населення, так і окремих осіб. Також, всупереч очікуванням багатьох, модель сталого розвитку не тільки не стала ідейною платформою захисту екології і захисту довкілля «зеленого розвитку», але і мала негативний ефект на стан екологічного середовища.

На противагу цьому інклюзивний розвиток закликає зрозуміти, що усе людство, в т.ч. усі соціальні верстви і категорії населення, флора, фауна, атмосфера, водні ресурси, а також наші майбутні нащадки, поділяють одну загальну «екосистему». Тому інклюзивний розвиток робить наголос саме на «інклюзивному зростанні економіки», «інклюзивному добробуті», заснованому на соціальній справедливості, захисті прав людини й екологічності.

Якщо концепція сталого розвитку може приводити до необхідності компромісів, в основному на користь економічного зростання (нерідко на шкоду інтересів певних верств населення і захисту навколишнього середовища), фокус інклюзивного розвитку спрямований на соціальні та екологічні аспекти розвитку. Іншими словами, інклюзивний розвиток не орієнтований на те, щоб приймати економічне зростання і зростання ВВП як самоціль, і протистоять політиці прагнення до максимізації прибутку за будь-яку ціну навіть під завісою моделі сталого розвитку.

В Україні було розроблено Проект Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» від 07.08.2018 р. №9015 [28], відповідно до якого виділено 7 Національних стратегічних цілей сталого розвитку, які мають інклюзивну направленість (рис. 2). Ключові цілі було поділено на 3 вектори (вектор розвитку, вектор безпеки та вектор відповідальності), кожний з яких містив сферу охоплення, 29 відповідних індикаторів оцінювання та планові показники згідно з кожною ціллю. Даний законопроект за рядом причин не було затверджено, натомість Президентом України 30 вересня 2019 року підписано Указ №722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [29], якій містить вже 17 глобальних цілей сталого розвитку, при чому їх інклюзивну направленість збережено.

Таким чином, подальший розвиток суспільних відносин об'єктивно встановлює необхідність появи всеосяжної і, що найбільш важливо, людиноорієнтованої моделі – *моделі інклюзивного розвитку економіки, яка враховує основні пріоритети інклюзивного розвитку, має тривекторну направленість (вектор розвитку, вектор відповідальності, вектор безпеки), та базується на поєднанні економічного зростання, соціальної справедливості й раціонального природокористування та дозволить економічній системі не тільки підтримувати збалансовану економічну, соціальну та екологічну складові, але й враховувати інтереси всіх соціальних груп і членів суспільства на різних рівнях функціонування ІЕС (рис. 3).*

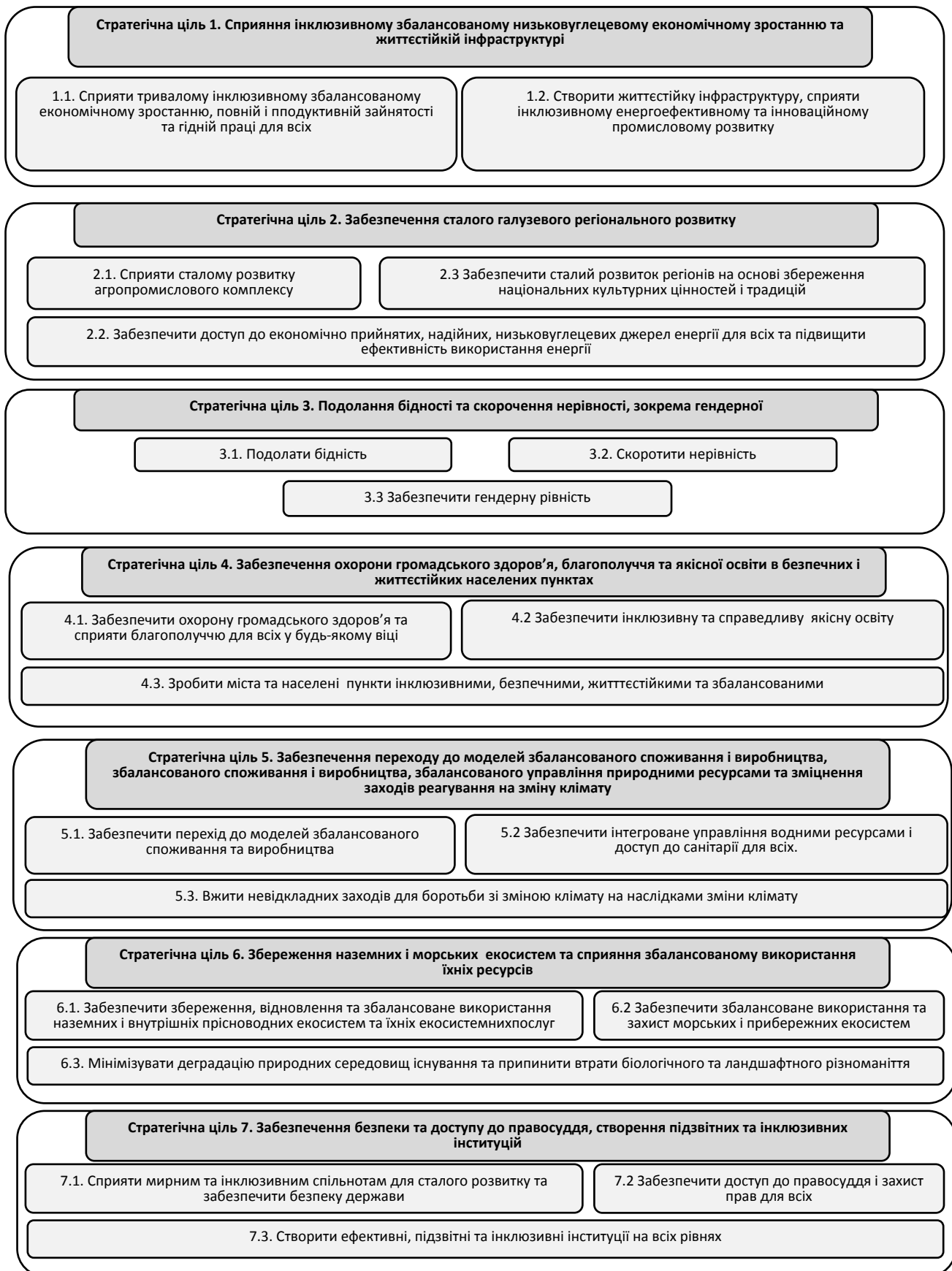
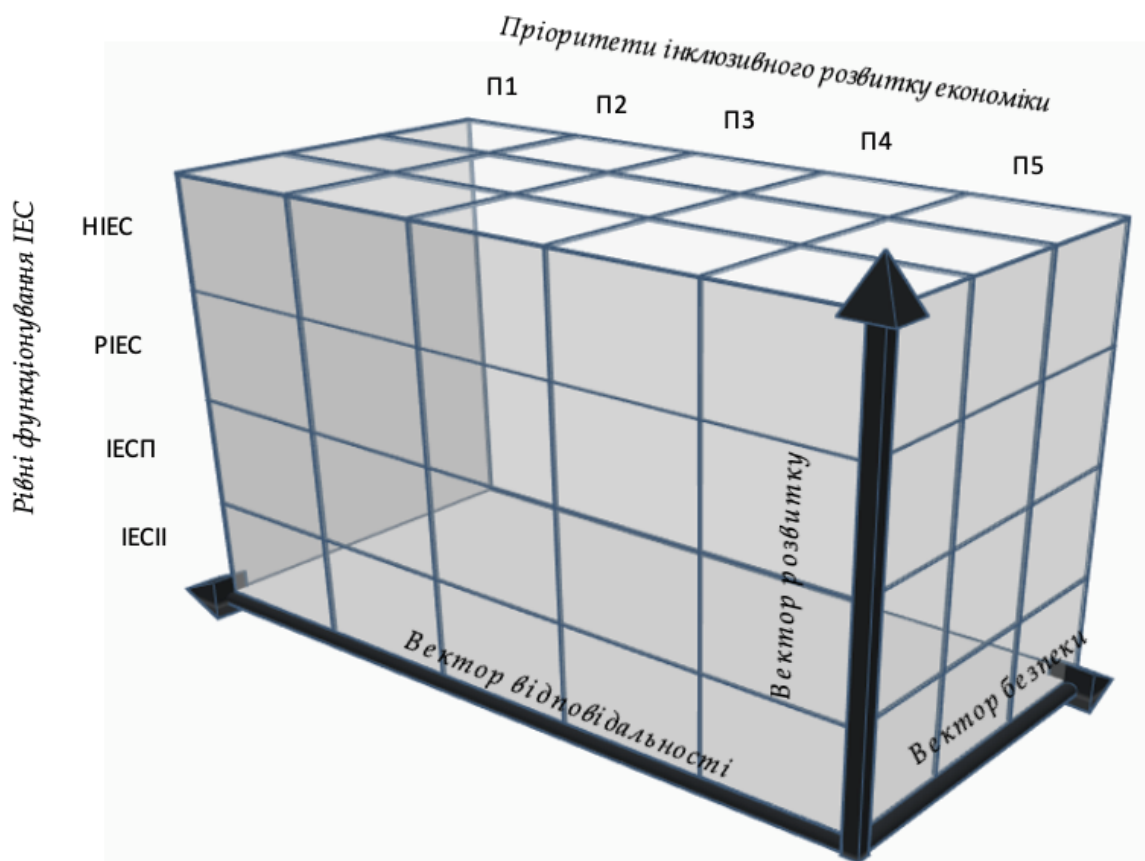

Рисунок 2. Національні стратегічні цілі сталого розвитку відповідно до проєкту Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» від 07.08.2018 р. №9015
(джерело: побудовано авторами за [28])

де П1 – організаційні П2 – соціальна відповідальність; П3 – «зелена економіка», енергоефективність, ресурсозбереження; П4 – розвиток інфраструктури; П5 – підвищення інноваційної сприйнятливості; ІІЕС – національна ІЕС; РІЕС – регіональна ІЕС; ІЕСП – ІЕС підприємства; ІЕСІІ – ІЕС на рівні інноваційного індивідууму.

Рисунок 3. 3-D-модель інклюзивного розвитку економіки в контексті функціонування інноваційних екосистем різних ієрархічних рівнів
(джерело: авторська розробка)

Висновки. У рамках запропонованої моделі не просто зростатиме економіка, а й виробництво товарів і послуг оптимізується, щоб збільшити перспективи і можливості для всіх. Це означає, що можливості працевлаштування і доходи збільшуються у всіх сегментах економіки. Тобто інклюзивна економіка - це економіка, в якій участь кожного в бізнесі і спільнотах повинна нести ефект синергії, а не деструкції чи мати суто споживчий характер. При чому до процесу інклюзивного розвитку повинні бути залучені всі сектори економіки та всі складові інфраструктури країни, а також всі регіони та території. Ефективність інклюзивного розвитку значною мірою залежить від загальної політики держави у сфері економіки, екології, інвестицій та у соціальній сфері як на державному рівні, так й на рівні регіонів та окремих підприємств.

Література.

1. Acemoglu D., Cantoni D., Johnson S., Robinson J.A. From Ancien Regime to Capitalism: The Spread of the French Revolution as a Natural Experiment. *Natural Experiments in History*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2010.
2. Acemoglu Daron, Robinson James A. Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty. New York Crown Publishing Group, 2012. 544 p.
3. Hollander S., Bolling R. Practice, don't preach: getting serious about inclusive development. URL: <http://www.thebrokeronline.eu> (Accessed 18 Sept. 2019)
4. Авдокушин Е.Ф., Иванова В.Н. Инклюзивное развитие: основные направления, базовые предпосылки и возможные ограничения. *Вопросы новой экономики*. 2014. № 3. С. 4–13.
5. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2016. № 3 (25). С. 56-65.
6. Базилюк А.В., Жулин А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. Київ: НТУ, 2015. №1. С.19-29.
7. Всемирный экономический форум составил индекс справедливости. URL: <http://www.vedomosti.ru/economics/articles/2017/01/16/673218-rossiya> (Дата звернення: 16 вересня 2019).
8. Benner Chris, Pastor Manuel. Inclusive Economy Indicators. Framework and indicator recommendations.

2016. 46 p.

9. The official site of World Economic Forum (2017), "Inclusive Growth and Development Report" URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf (Accessed 20 Sept. 2019).

10. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія. URL: <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>.

11. Jonson B., Anderson A.D. Learning, Innovation and Inclusive Development. New perspectives on economic development strategy and development aid. URL: https://www.researchgate.net/publication/272795954_Learning_Innovation_and_Inclusive_Development_-_New_perspectives_on_economic_development_strategy_and_development_aid

12. Shanina van Gent. Synthesis report «Beyond buzzwords: What is «Inclusive Development»?». 2017. URL: <https://includeplatform.net/wp-content/uploads/2017/09/Beyond-buzzwords.pdf>

13. Sachs I. From poverty trap to inclusive development in LDCs. *Economic and Political Weekly*. 2004. 39(18), 1802-1811.

14. Rauniyar G., R. Kanbur R. Inclusive Growth and Inclusive Development: A Review and Synthesis of Asian Development Bank Literature. 2019. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/evaluation-document/35885/files/op8-inclusive-growth-development.pdf>

15. Inclusive development. Penabulu foundation. 2015. URL: <https://penabulufoundation.org/en/inclusive-development/>

16. Долинина Т.Н. Драйверы инклюзивного развития. Минск: БГТУ, 2019. 252 с.

17. Файншмидт Р. Инклюзивное развитие и инновации. 2014. URL: <https://globalcentre.hse.ru/nletter7.5>

18. Sen A. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press, 1999.

19. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2016. No 3(25). С. 56–65.

20. Богдан Н.І., Вархуст С. Інновації для інклюзивного розвитку регіонів Беларусі. *Економічний вісник університету*. 2014. Вип. 22 (1). С. 14-20.

21. Вдовичена О.Г. Інклюзивний розвиток – сучасна парадигма стійкого економічного зростання. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип.3 (71). С.17-29.

22. Long-Term Strategic Framework: Lessons from Implementation (2001–2006). Special Evaluation Asian Development Bank, 2007. 64 p.

23. Gupta J.; Baud I. et.al. 2014. Sustainable Development Goals and Inclusive Development. POST2015/UNU-IAS Policy Brief #5. Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability.

24. Gupta, J.; Pouw, N and Ros-Tonen, A. 2015. "Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development", *European Journal of Development Research*, V. 27, 4.

25. Єрмак С.О. Сутність та принципи інклюзивної економіки. Механізми, стратегії, моделі, технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика : Матеріали ІV міжнар. наук.-практ. конф. 6-8 жовтня, 2017, Україна, м. Хмельницький. С. 93-95.

26. Paccetti E.G. The Five Characteristics of an Inclusive Economy: Getting Beyond the Equity-Growth Dichotomy. URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/blog/five-characteristics-inclusive-economy-getting-beyond-equity-growth-dichotomy/>

27. The Inclusive Growth and Development Report 2017. URL: <http://tufcos.appspot.com/www.weforum.org/system-initiatives/economic-growth-and-ocial-inclusion>.

28. Проект Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Ж6YF00A.html.

29. Указ Президента України №722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

References.

1. Acemoglu, D., Cantoni, D., Johnson, S., Robinson, J.A. (2007), "From Ancien Regime to Capitalism: The French Revolution as a Natural Experiment", *Natural Experiments in History*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, [Online], available at: <http://www.tinyurl.com/y43qymb7>(Accessed 18 Sept. 2019).

2. Acemoglu, D. and Robinson, J.A. (2012), *Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty*. New York Crown Publishing Group, 544 p.

3. Hollander, S. and Bolling, R. Practice, don't preach: getting serious about inclusive development. [Online], available at: <http://www.thebrokeronline.eu> (Accessed 18 Sept. 2019).

4. Avdokushin, E.F. and Ivanova, V.N. (2014), *Inklyuzivnoe razvitie: osnovnyie napravleniya, bazovyye predposylki i vozmozhnyie ogranicheniya* [Inclusive development: main directions, basic prerequisites and possible limitations], *Voprosy novoy ekonomiki*, vol.3, pp. 4–13.

5. Fedulova, L.I. (2016), *Inklyuzivni innovatsii v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Inclusive innovations in the system of socio-economic development], *Ekonomika: realii chasu. Naukovy zhurnal*, vol. 3(25), pp. 56-65.

6. Bazyliuk, A.V. and Zhulyn, A.V. (2015), *Inklyuzivne zrostannia yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Inclusive growth as a basis for socio-economic development] *Ekonomika ta upravlinnia na transporti*, vol.,

pp.19-29.

7. *Vsemirnyy ekonomicheskyy forum sostavil indeks spravedlivosti*, available at: <http://www.vedomosti.ru/economics/articles/2017/01/16/673218-rossiya> (Accessed 16 Sept. 2019).
8. Benner, C. and Pastor, M. (2016), *Inclusive Economy Indicators. Framework and indicator recommendations*, 46 p.
9. The official site of World Economic Forum (2017), “*Inclusive Growth and Development Report*”, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf (Accessed 20 Sept. 2019).
10. *Inklyuzivna osvita: sutnist, poniattia, terminolohiia* [Inclusive education: essence, concept, terminology], available at: <http://doshkillia.blogspot.com/2012/03/blog-post.html> (Accessed 20 Sept. 2019).
11. Jonson, B. and Anderson, A.D. (2012), *Learning, Innovation and Inclusive Development. New perspectives on economic development strategy and development aid*. available at: <https://www.researchgate.net/publication/272795954> (Accessed 20 Sept. 2019).
12. Shanina van Gent (2017) Synthesis report «Beyond buzzwords: What is “Inclusive Development”»? URL: <https://includeplatform.net/wp-content/uploads/2017/09/Beyond-buzzwords.pdf> (Accessed 18 Sept. 2019).
13. Sachs, I. (2004), From poverty trap to inclusive development in LDCs. *Economic and Political Weekly*, vol. 39(18), pp.1802-1811.
14. Rauniyar, G. and Kanbur, R. (2019) *Inclusive Growth and Inclusive Development: A Review and Synthesis of Asian Development Bank Literature*, available at: <https://www.adb.org/sites/default/files/evaluation-document/35885/files/op8-inclusive-growth-development.pdf> (Accessed 18 Sept. 2019).
15. *Inclusive development*. Penabulu foundation (2015), available at: <https://penabulufoundation.org/en/inclusive-development/> (Accessed 18 Sept. 2019).
16. Dolinina, T.N. (2019), *Drayveryi inklyuzivnogo rozvitiya* [Drivers of inclusive development], 252 p.
17. Faynshmidt, R. (2014), *Inklyuzivnoe razvitie i innovatsii* [Inclusive development and innovation], available at: <https://globalcentre.hse.ru/nletter7.5> (Accessed 18 Sept. 2019).
18. Sen, A. (1999), *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
19. Fedulova, L.I. (2016), *Inklyuzivni innovatsii v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Inclusive innovations in the system of socio-economic development]. *Ekonomika: realii chasu*, vol. 3(25), pp. 56-65.
20. Bohdan, N.I. and Varkhust, S. (2014), *Ynnovatsyy dlia ynklyuzyvnoho rozvytyia rehyonov Belarusyy* [Innovations for inclusive development of the regions of Belarus]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, vol. 22 (1), pp. 14-20.
21. Vdovychena, O.H. (2018) *Inklyuzyvnyi rozvytok – suchasna paradyhma stiikoho ekonomichnoho zrostantia* [Inclusive development is a modern paradigm of sustainable economic growth] *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, vol.3 (71), pp.17-29.
22. Special Evaluation Asian Development Bank (2007), *Long-Term Strategic Framework: Lessons from Implementation (2001–2006)*, 64 p.
23. Gupta J., Baud I. et.al. (2014). *Sustainable Development Goals and Inclusive Development*. POST2015/UNU-IAS Policy Brief #5. Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability.
24. Gupta, J., Pouw, N and Ros-Tonen, A. (2015), “*Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development*”, *European Journal of Development Research*, vol. 27 (4).
25. Yermak, S.O. (2017), “The essence and principles of an inclusive economy”, *Mekhanizmy, stratehii, modeli, tekhnolohii upravlinnia ekonomichnymy systemamy za umov intehratsiinykh protsesiv: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Mechanisms, strategies, models, technologies of economic systems management under the conditions of integration processes: theory, methodology, practice], *Materialy IV mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference]* Khmelnytsky. Ukraine, pp. 93-95.
26. Pacetti, E.G. *The Five Characteristics of an Inclusive Economy: Getting Beyond the Equity-Growth Dichotomy*, available at: <https://www.rockefellerfoundation.org/blog/five-characteristics-inclusive-economy-getting-beyond-equity-growth-dichotomy/> (Accessed 28 Sept. 2019).
27. *The Inclusive Growth and Development Report 2017*, available at: <http://tufcos.appspot.com/www.weforum.org/system-initiatives/economic-growth-and-ocial-inclusion> (Accessed 29 Sept. 2019).
28. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), *The Draft Law of Ukraine “On the Strategy of Sustainable Development of Ukraine until 2030”*, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html (Accessed 29 Sept. 2019).
29. The official Internet representation of the President of Ukraine (2019), *Decree of the President of Ukraine №722/2019 “On the goals of sustainable development of Ukraine for the period up to 2030”*, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (Accessed 30 Sept. 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2019 р.